

Kvikne, 30.09.2016

FO1 og overgangsavtaler

Forollhogna har hatt fellingskvote på villrein i flere årtier. I løpet av denne tida har det vært mange ulike overgangsavtaler og avtaler om fellesjakt, og fremdeles verserer det et utall ulike avtaler. Vinteren og våren 2012/2013 arbeidet FO1 ved en utnevnt styringsgruppe med å framforhandle overgangsavtaler mellom FO1 og andre jaktområder (grunneierlag, jaktfelt og statsallmenninger) innen Forollhogna villreinvald. Ønsket fra FO1 var at vi nå skulle komme fram til overgangsavtaler som fungerer best mulig for rettighetshavere, jegere, forvaltning og villrein. Rettighetshaverne ønsket også mer forutsigbarhet i avtalene, også for sin egen del, men mest for jegerne som ofte er utenbygds fra og ikke så lett kan dra på jakt «på sparket». Følgende setning ble derfor tilføyd i alle avtalekontrakter: «*FO1 vil ikke bli åpnet for overgang utover denne avtalen, og andre avtaler inngått før jaktstart*».

Arbeidet munnet ut i to ulike avtaleforslag som FO1 var enige om å forsøke som en prøveordning under jakta i 2013.

- **1. Gjensidig overgang med FO1** med inngang fra eget terreng for jegere med kontrollkort utstedt enten på Dalsbygda/Såttåhaugen/Dalbusjøen (FO11A, FO11B), på Budal Statsallmenning, Endal- Svardal, Tågå jaktfelt, Krigsvoll- Bakken og P.A.Bakken (FO3 og FO4, FO4B, FO5, FO5C, FO7B), eller på Soknedal Statsallmenning (FO2). Overgangen gjelder kontrollkort for alle kategorier dyr. Det stilles krav til inngang fra eget terreng, altså der jegeren har fått utstedt kontrollkortet. For henting av jeger og eventuelt slakt tillates bruk av bil inn til overgangs-terrenget. Overgangen gjelder fra første jaktdag, alle dager utenom helg. Siste jaktuke er unntatt fra overgangsavtalen.

Av en kvote på 750 dyr i 2016 fikk til sammen 222 fellingstillatelser tilbud om slik overgang av FO1.

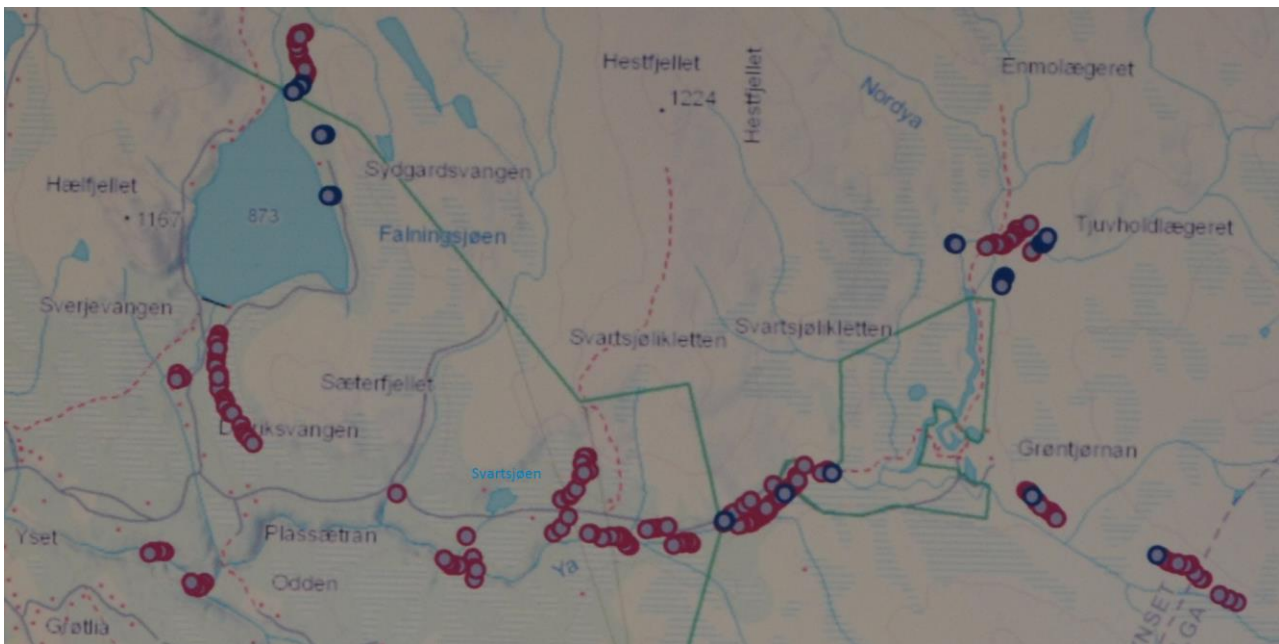
- **2. Enveis overgang til FO1** for jegere med kontrollkort utstedt på Benndalen (FO 10A), Haltdalen Fjellstyre (FO 8), Hauasetra (FO 2A), Nyådalen (FO 4A), Ålen Fjellstyre (FO 9 og 10), Åsmarka (FO 20), Nøkksjøen (FO 5B), Styggfjellet (FO 4C), Romundhaugen (FO 5A) eller Singsås Fjellstyre (FO 6 og 7). Overgangen gjelder kontrollkort for alle kategorier dyr. Jegere fra disse terrengene kan kjøre til FO1 og gå inn i jaktterrenget herfra. Overgangen gjelder fra mandag andre jaktuke, alle dager utenom helg. Første og siste jaktuke er unntatt fra overgangsavtalen. Det ilegges et administrasjonsgebyr på kr 500,- pr fellingstillatelse som det søkes om overgang på.

Av en kvote på 750 dyr i 2016 ville til sammen 233 fellingstillatelser fått tilbud om slik overgang av FO1 dersom alle de nevnte jaktfelt hadde inngått avtalen.

OBS: enkelte endringer er gjort i avtalene etter ønske fra rettighetshaverne FO1 har avtaler med. Mer om dette senere i skrevet.

1. Gjensidig overgangsavtale

Det ene avtaleforslaget var altså et tilbud fra FO1 til Dalsbygda, Budal jaktvald og Soknedal statsallmenning om en gjensidig avtale med inngang fra eget terreng. Bakgrunn for kravet om inngang fra eget terreng var et ønske fra grunneierne på Kvikne om å unngå økt trafikk på fjellveiene på Kvikne. På Kvikne er det bilveger helt inn i sentrale deler av jaktområdet, noe som er utfordrende både for villreinen og jaktutøvelsen. Veiene er allerede preget av til tider relativt stor trafikk, noe som høyst sannsynlig har påvirket villreinsens trekkveier gjennom FO1. På strekninga mellom Svartsjøen og Grøntjønnan på Kvikne går det et villreintrekk over elva Ya. Et massivt nett av fangstgroper viser at dette trekket har vært i bruk i uminnelige tider. Reinen benytter fortsatt denne trekkvegen når den skal fra nord til sør og motsatt i villreinområdet. Trafikk og forstyrrelser etter vegen som går parallelt med elva Ya gjør imidlertid at reinen i dag ofte bruker lang tid på kryssinga og kan bli stående «fast» her.

Kartet viser fangstgroper for villrein langs elva Ya på Kvikne. Kart: Norsk villreinsenter nord

Situasjonen ved Plassetervegen i 2015 illustrerer problemstillingen godt. Da ble det til tider kaotisk, da mye av villreinstammen i Forollhogna oppholdt seg på dagevis i skogen ved Svartsjøen på Kvikne. Biler ble parkert langs vegen like ved flokkene og skapte en ekstra barriere for reinen som fra før av var stresset og oppjaget av varmt vær og brems. Det var mange jegere på de store og tette flokkene og flere hadde ubehagelige opplevelser.

Slike episoder viser hvor viktig det er å spre jegerne i terrenget og på ulike innfartsårer, og var heller ikke unikt for jakta i 2015. Full samjakt og overgang overalt til enhver tid er ikke nødvendigvis ensbetydende med god forvaltning og høy avskyting. Det er bare å se til problemene med mye skadeskyting som oppstod under samjakta i Reinheimen-Breheimen villreinområde i 2016. Store reinsflokker på lett tilgjengelige steder førte til en «oppopping» av jegere. Med inngang fra eget terreng spres jegerne over større arealer.

Dalsbygda Jaktlag ble, som de eneste, med på den gjensidige avtalen i 2013 og syntes den var storartet. Det ble felt flere dyr innen FO1 av Dalsbygdjegere på grunn av denne avtalen (pers. med. Arne Nyaas), og storparten av disse ble felt i et område som i veldig liten grad brukes av FO1-jegere. Dette er et godt eksempel på spredning av jegere ved at områder som tidligere har vært lite benyttet under jakta i større grad ble kunne bli tatt i bruk.

Bildet viser en stor reinsflokk ved Plassetervegen ca. 500 meter øst for Svartsjøen på Kvikne under jakta i 2015. Dette året oppholdt reinen seg mye i dette området i en eller to store flokker på opptil 800 dyr. Varmt vær, mye trafikk og jegere gjorde reinen veldig stresset og vanskelig å jakte på. Omtrent på slaget 20.00 hver kveld roet reinen seg og trakk opp av skogen og opp i Svartsjølikletten hvor den oppholdt seg til neste morgen da den på nytt trakk ned i skogen. Langs denne strekningen ble det i 2016 innført et stopp- og parkeringsforbud som direkte resultat av episodene i 2015.

Senere har også Budal og Soknedal inngått denne avtalen med FO1, og under jakta i 2016 møtte oppsynene i FO1 på flere jegere som hadde tatt turen fra «nordsida» og felt dyr på Kvikne, hvor de ble hentet med slaktet.

Korteste gangavstand fra disse tre områdene til FO1-terreng er omtrent lik (ca. 5 kilometer).

Overgangsavtalene er utelukket til for å høyne fellingsprosenten og å gi hver enkelt jeger bedre mulighet for å få felt sitt/sine dyr. Det er mange interesser i Forollhogna, som i andre villreinområder, og villreinjakt er bare en av disse. Å finne løsninger som passer best mulig for flere brukergrupper (eks jegere, beitebrukere, turgåere) bør derfor etterstrebes for å unngå unødige konflikter. Spredning av jegerne og presset på et område vil for mange brukergrupper være positivt.

FO1 hadde i 2016 til sammen tildelt 183 rein som skulle felles i løpet av 32 hektiske dager, mens eksempelvis Vingelen hadde 87 og Budalen 105. Når det i tillegg er færre innfartsveger innen FO1, og det vi har av veger går helt inn i det mest sentrale av villreinområdet, sier det seg selv at det ikke er forsvarlig å slippe til 450 ekstra jegere fra Kvikne.

2. Enveis overgangsavtale

Det andre tilbudet om avtale med FO1 var gitt til de resterende terreng som ikke ble omfattet av de gjensidige avtalene. De fikk tilbud om å kjøre inn til Kvikne for å jakte fordi det ville blitt en god del lenger å gå over til FO1 fra deres terrenger. De som fikk dette tilbudet var: Benndalen, Haltdalen Fjellstyre, Hauasetra, Nyådalen, Ålen Fjellstyre, Åsmarka, Nøkksjøen, Styggfjellet, Romundhaugen og Singsås Fjellstyre.

Bakgrunnen for gebyret var at det kun var en enveis avtale med adgang til å kjøre til terrenget, og at den ville medføre noe mer administrasjon. Kun Nøkksjøen, Styggfjellet, Romundhaugen og Singsås Fjellstyre har per 2016 inngått denne avtalen med FO1. De rettighetshaverne vi har snakket med fra disse områdene har vært positive til avtalen. Jegerne vi oppsynene på Kvikne har truffet og snakket med har også vært veldig fornøyde med den enveis avtalen med gebyr er tilbakemeldingen at den er «verdt hver ei krone».

Generelt om overgangsavtaler

Med disse avtalene fikk alle terreng tilbud om overgang til FO1, bortsett fra Vingelen, som under årsmøtet i Forollhogna villreinvald i 2013 hadde gitt klart uttrykk for at de ikke ønsket flere overgangsavtaler. Magnillsjøan setersameie hadde også uttrykt at de har nok press på sine arealer og ikke ønsker avtaler utover hva de allerede har og fikk derfor heller ikke noe tilbud tilsendt.

Begge avtaler var foreslått holdt utenom siste jaktuke og helger, og i tillegg ble den enveis avtalen holdt utenom første jaktuke. Som nevnt var det ingen mulighet for åpning av FO1 på tampen av jakta. Noe fleksibilitet bør det være, men å åpne et terreng på slutten av jakta kan være utfordrende. For det første bør alle jegere informeres om tilbudet så alle stiller likt, noe som i praksis har vist seg nærmest umulig og ender opp med at noen av jegerne ikke får vite om slike plutselige overgangsmuligheter. Dermed skal alt oppsyn ha oversikt over slike avtaler. Jaktfeltet FO1 er på 463.000 daa og består av til sammen 19 ulike grunneierlag, inklusive Kvikne Østre Statsallmenning. Til sammen er det dermed godt over 100 ulike grunneiere på disse dekanene. Til forskjell fra de fleste andre jaktfelt innen Forollhogna, som har et felles styre som tar avgjørelser for hele feltet, må derfor alle 19 lag innen FO1 høres i saker som angår jaktfeltet FO1. Å få til panikk løsninger for overgang når man på slutten av jakta ser at det kan gå mot en laber fellingsprosent er derfor ikke bare vanskelig midt i en hektisk periode, men heller ikke ønskelig verken fra mange jegeres side eller grunneiere.

Overgangsavtaler bør i utgangspunktet være såpass gode at jegerne har mulighet til å felle dyret sitt tidlig i jakta. I slutten av jakta er dyrene «tammere» og dermed blir det lettere å «plukke» dyr. I Forollhogna har slaktevektene gått ned over lengre tid, trolig mye på grunn av jaktseleksjon. Å legge en høy avskyting til siste jaktuke da reinen er i brunst og derfor roligere enn ellers, kan tenkes å bidra ytterligere til negative effekter av slik seleksjon. Dessuten bør villreinen få noe ro på denne tida, da neste års produksjon skal sikres.

FO1 ønsker også å minne om at 1. aug faktisk er satt som frist for inngåelse og rapportering til oppsynsleder om gjeldende overgangsavtaler samme år (ihht. bestandsplanen).

Når dette er sagt har vi helt klart også en utfordring med å «få ut jegerne». Mange venter for lenge med å starte jakta og ender opp med å ikke få skutt dyret sitt. Fokus på tidlig oppstart av jakt og negative effekter av jaktseleksjon, samt virkemidler for å unngå slik seleksjon er noe Forollhogna villreinutvalg i enda større grad bør fokusere på i årene som kommer. Villreinen i Forollhogna har vært kjent for å være relativt «tam» sammenlignet med villrein i andre områder og dermed enklere å jakte på. Over tid har imidlertid dette naturlig nok endret seg slik at vi i dag har en villreinbestand som er «villere» og mer utfordrende å jakte på enn hva den var på 50-tallet da det for første gang ble tildelt fellingskvote for Forollhogna.

Av 23 ulike villreinområder her i landet er det bare de områder hvor reinen har opphav i forvillet eller utsatt tamrein som normalt har en fellingsprosent på over 80 %^{1,2}. Dette forsterker påstanden om at det faktisk at fellingsprosenten Forollhogna har gått ned over lengre tid² trolig i stor grad et resultat av at reinen gradvis har blitt «villere» og dermed mer utfordrende å jakte på. Sannsynligvis vil fellingsprosenten fortsette å gå ned til den stabiliserer seg på et lavere nivå.

De siste ukene av jakta i 2016 var det lite jegere igjen på FO1- grunn ettersom de fleste FO1-jegerne var ferdige med årets jakt. Mye rein stod fortsatt på Kvikne og dette gjorde forholdene perfekte for opplæringsjakt som er et satsingsområde for Forollhogna villreinområde. Til sammen var 9 ulike skoleklasser på jakt på Kvikne i løpet av 14 dager, enkelte flere turer. Dette hadde ikke

¹ Punsvik & Jaren (2006). Måltrettet villreinforvaltning, skjøtsel av bestander og bevaring av leveområder. Oslo: Tun forlag.

² <http://www.hjorteviltregisteret.no/Villrein/Jaktstatistikk/TildelteOgFelteDyrVillrein>

vært mulig dersom det hadde vært mange andre jegere ute i samme område.

Avslutningsvis ønsker styringsgruppa å si at vi har lagt mye arbeid i forslag til overgangsavtaler, og at vi savner mer engasjement og tilbakemeldinger fra enkelte rettighetshavere omkring dette. Vi har imidlertid fått flere innspill på de gjensidige overgangsavtalene, og ønsker om endringer i disse er stort sett imøtekommet av FO1. Hva som er praktisk eller nødvendig av endringer for at avtalene skal bli brukt er som regel lettest å vite for kortutstedende jaktfelt og derfor er vi avhengige av en nær dialog og tilbakemeldinger dersom det skal bli best mulig.

Alle må ta sin del av ansvaret for forvaltninga av vår felles villreinstamme i Forollhogna. Vi mener vi har gjort mye for å få til overgangsordninger som kan fungere til beste for forvaltninga, men det forutsetter at jegerne informeres godt nok av rettighetshaverne om de tilbud/muligheter som foreligger.

Styringsgruppa for FO1

Ivar Næverdal

Arne Magne Lunaas

Kåre Kristen Totlund

Arne Ingvar Nymoen